

Kriterieblad religion, judendom (HT-24)

Religion (s.28-31 + anteckningar)

1. Varför läser vi religion i skolan?
2. Varför behöver vi religion – eller något liknande?
3. Tro
4. Livsåskådning

Att kunna om Judendom

s. 130 – 132 + 135, 137 + anteckningar

5. Hur många judar det finns i världen, var de finns
6. Religionens grundare + anfader
7. Hur judendom, kristendom och islam hör ihop
8. Några årtal: 1200 f Kr, 70 e Kr, 1200-talet e Kr, 1945, 1948
9. Palestina
10. Israel
11. Orsaker till att judarna förföljdes
12. Templet, Västra muren
13. Vem är jude?

s. 137 – 140 + anteckningar

14. Shabbat
15. Synagoga
16. Hebreiska
17. Rabbin
18. Tora
19. Kipa
20. Tallit
21. Davidsstjärnan
22. Mezuzah
23. Menora
24. Kosher
25. Pesach
26. Chanuka

s. 136, 138 + anteckningar

27. Bokstavstroende, fundamentalister, ortodoxa
28. Sekulariserade, liberala
29. Varför judendomen har överlevt trots allt

Läs mer... [Vad är judendom? \(jfst.se\)](http://jfst.se)

[Judendomen | Religion | SO-rummet](#)

Kriterieblad, svar

1. Varför läser vi religion i skolan?

Religioner är en del av vårt samhälle och ett av människornas sätt att försöka besvara existentiella frågor. Vi läser religion i skolan för att bland annat ta reda på:

- VAD man tror på (en eller flera gudar, andar, naturfenomen)
- HUR man gör när man tror (riter)
- NÄR i historien man tror (utveckling i samhället)

Kunskap om religion

Fakta ger kunskap om vad något är, hur något är, varför något är.

Kunskap ger förståelse för hur andra grupper eller individer lever och tänker.

Förståelse för andra människor, folkgrupper och kulturer bidrar till respekt – acceptans – och i förlängningen förhoppningsvis till ett bättre fungerande samhälle.

2. Varför behöver vi religion – eller något liknande?

Religionerna försöker att svara på de svåra frågorna. Människan vill inte acceptera att tillvaron är obegriplig. Vi behöver något att hoppas på, att luta oss emot och känna oss trygga med. Vi behöver en förklaring till hur saker fungerar, t ex frågor kring livet och döden.

Religion handlar inte bara om gudar. Etik och moral är mycket viktiga i alla religioner, levnadsregler. (se livsåskådning, fråga 4)

Positiv och negativ kraft

Om religion tillämpas positivt – gemenskap, ger kraft och inspiration, råd och stöd.

Om religion tillämpas negativt – tvång, rädsla, intolerans, skadliga sekter, verklighetsflykt.

3. Tro

Ordet *tro* innehåller många betydelser, till exempel:

- Förmodan, antagande, tillit, förtröstan (att lita på någon), förtroende, mening, åsikt.

Några motsatsord:

- Misstro, tvivel, trolöshet, svek, tvivel, ateism (att inte tro på Gud)

Att tro kan alltså betyda många olika saker, men om man säger att en person är *troende* beskriver det en religiös person. Att vara troende eller religiös innebär en tro på något andligt eller gudomligt, heligt, att ha en viss syn på världen. Det kan vara att man följer vissa ritualer som är heliga, följer etiska principer (tankar om vad som är bra eller dåligt).

4. Livsåskådning

Alla har en livsåskådning. Du också. Din livsåskådning handlar om vad du tror på och tycker är viktigt i livet.

Etik – Vad som är rätt eller fel.

Verklighetsuppfattning – Hur vi uppfattar vår tillvaro.

Grundhållning - Hur vi ser på livet i helhet? Kanske har man en positiv syn eller förväntan. Eller så tänker man att det ändå inte är någon idé.

5. Hur många judar det finns i världen, var de finns

Det finns (2012) ca 15 miljoner judar i världen, de flesta bor i Israel och i USA.

6. Religionens grundare + anfader

Abraham är judendomens stamfader (anfader) och Mose är grundaren.

7. Hur judendom, kristendom och islam hör ihop

Gemensamt för de tre religionerna Judendom, Kristendom och Islam är att ursprunget finns i stamfadern Abraham, via hans söner Isak och Ismael. Abraham var den första som trodde på en Gud. Judar, kristna och muslimer tror på samma Gud. Alla tre religionerna har i grunden samma moraliska budskap.

8. Några årtal:

a) **1200 f Kr.** Mose levde på 1300- och 1200-talet f.Kr. Som vuxen fick han i uppdrag av Gud att leda sitt folk ut från Egypten där de levde i slaveri ca 1200 f Kr. Anledningen till slaveriet var att judarna under flera generationer efter Abraham hade slutat att tro på Gud.

b) **70 e Kr.** År 70 e.Kr hade romarna tröttnat på judiska uppror, de intog Jerusalem och krossade upproret och förstörde templet i Jerusalem, det var judarnas heligaste byggnad och politiska centrum. Det beslutades att en stor del av judarna skulle fördrivas från området. Den långa förvisningen - diasporan - inleddes. Då dödades eller förslavades många av de judiska ledarna och medlemmar ur den judiska eliten.

c) **1200-talet e Kr**

Judarna sprids i Europa. De kristna är misstänksamma mot judarna, de beskylls för allt möjligt, de var giriga sådes det. Påven hade förbjudit kristna att låna ut pengar mot ränta (bankverksamhet).

Men de reglerna gällde inte judar. Och eftersom de inte fick arbeta inom vanliga yrken blev det vanligt att judar jobbade inom finans, det uppstod en avundsjuka mot judarna kring pengar.

Det finns än i dag konspirationsteorier kring judar och ekonomi, bankväsende.

d) **1945**

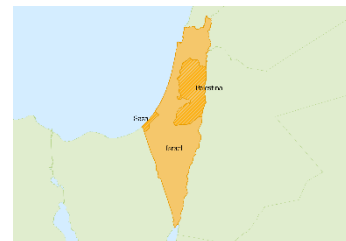
När Tyskland kapitulerade 1945 hade över sex miljoner judar mördats av naziregimen.

e) **1948**

Händelserna under andra världskriget påskyndade utvecklingen mot en judisk stat i Palestina. 1948 utropades med FN:s hjälp den nya staten Israel. Hundratusentals judar från hela världen strömmade under några få år till Israel.

9. **Palestina**

År 70 tvingades romarriket judarna att fly sitt land. Romarna gav landet ett nytt namn: Palestina. Palestina har i alla tider legat i korsvägarna mellan stormakter. Osmanerna, det turkiska imperiet, styrde området i 400 år, fram till 1917. Därefter Storbritannien

Under 1800-talet började judarna återvända till Palestina. Efter förintelsen under 2:a världskriget fortsatte judarna att återvända. Men muslimska araber hade bott i landet i över tusen år, det blev konflikter och strider. FN bestämmer att Palestina ska delas upp i en arabisk och en judisk del. 1948 utropas staten Israel och krig om landet utbryter kort därefter.

10. **Israel**

Israel var ockuperat av romarriket 63 f.Kr, judarna gjorde uppror men slogs ned, hundratusentals judar fördes som slavar till Rom. Jerusalem förstördes av romarriket och judarna tvingades till landsflykt. Landet döptes om till Palestina.

Under 1800-talet återvände många judar till Palestina i drömmen om ett nytt Israel. Konflikter utbröt med de som redan bodde i landet, muslimska araber.

1948 blev Israel en självständig stat.

Världens muslimer och araber vägrade att godkänna den judiska staten, och de omgivande arabländerna angrep Israel. Israel segrade och utvidgade sina gränser. Judarna anser att de har rätt till Palestina eftersom Gud sagt det, det står så i Bibeln.

11. Orsaker till att judarna förföljdes.

Romarna tyckte att judarna var annorlunda med konstiga traditioner. Efter att judarna gjort uppror år 70 e.Kr dödades de eller jagades av romerska soldater. Judarna har varit i landsflykt nära 2000 år. I Europa började de kristna att betrakta judarna med misstänksamhet. Sjukdomar och olyckor skyllades på judarna som blev utsatta av blodiga förföljelser. De beskylls för att ha "mördat Jesus". Digerdöden skyllades på judarna, de hade förgiftat brunnarna sades det.

12. Templet, Västra muren

Omkring 1000 f.Kr erövrades staden Jerusalem av kung David och gjordes till israeliternas stad. Enligt Bibeln lät Kung Davids son Salomo bygga ett palats med ett berömt tempel i staden. Templet förstördes men lät uppföras igen på samma plats.

Västra muren är det enda som återstår av de två templen. Templet, västra muren har en mycket stor betydelse inom judendomen. Det är en helig plats för judar, kristna och muslimer.

13. Vem är jude?

Den är jude som antingen är född av en judisk mor eller har konverterat (bytt religion) till judendomen. Konverteringen sker i en ritual där en rabbin upptar personen som jude.

14. **Sabbat** är en helig vilodag som inleds på fredagskvällen och avslutas på lördagskvällen. En dag för vila och andlig fördjupning, umgänge med familj och goda vänner, befriad från vardagens rutiner och plikter.

15. **Synagoga** är en judisk motsvarighet till kyrka, lokal för tillbedjan och religiösa studier.

16. **Hebreiska**, 'ivrit (עברית), är ett språk som talas av cirka 9 miljoner människor, främst i Israel där hebreiska är ett officiellt språk.

17. **Rabbin**. Ordet betyder *min mästare* eller *min lärare* på [hebreiska](#). En rabbi spelar en viktig roll i församlingens religiösa undervisning och rådgivning.

18. **Tora** den heliga skriften inom judendomen som ligger till grund för judisk tro. Toran innehåller De fem moseböckerna som finns i Gamla Testamentet i Bibeln. Toran är ingen bok utan en tjock skriftrulle.

19. **Kipa** är en huvudbonad som bärs i synagogan och vid andra religiösa tillfällen som ett tecken på vördnad inför Gud. Kipan finns i olika färger och former, det kan stå en liten hälsning i kipa för barn.

20. **Tallit** är en bönesjal som bärs av judiska män under bön i synagogan. Innan sjalen sätts över axlarna läses en liten bön, man kysser hörnen och sedan tar den på sig.

21. **Davidstjärnan** är en sexuddig stjärna formad av två trianglar. Det är judarnas stora symbol. Israels flagga har davidstjärnan och två blåa ränder från en traditionell tallit.

22. **Mezuzah** kallas den pergamentrulle som sätts upp ovanför varje dörrpost i hemmet. Mezuzan ska påminna om Guds närvaro, hans bud, och de plikter han ålagt människan att följa.

23. **Menora** är en sjuarmad ljusstake och en vanlig symbol för judendomen. Under chanuka används en nioarmad menora.

24. **Kosher** betyder tillåtet, godkänt. Om något är kosher får det ätas av judar som följer kosherreglerna.

Djurarter som är tillåtna att äta: t.ex. ko, kyckling, lamm.

Djurarter som inte är tillåtna att äta: t.ex. gris, skaldjur, ormar

Frukt och grönsaker är alltid tillåtna att äta.

25. **Pesach**, firas till minne av israeliternas uttåg ur Egypten, befrielsen ur slaveriet. Man äter en måltid med olika rätter som symboliserar olika saker, smaker som skall få gästerna att tänka och uppleva befrielsen och uttåget. En av de viktigaste judiska högtiderna, kallas även för judarnas påsk.

26. **Chanuka** är den judiska motsvarigheten till jul, till minne av återinvigningen av templet i [Jerusalem](#). Tempelinvigingsfesten är en glad högtid och även barnens fest framför andra, då det är tradition att utbyta gåvor i samband med att ljusen tänds, ett ljus per dag i åtta dagar.

27. Bokstavstroende, fundamentalister, ortodoxa

Bokstavstroende tolkar Bibeln bokstavligt, allt är ordagrant Guds ord som man måste följa. Dessa kallas också *fundamentalister*. (Gud har sagt att Palestina är judarnas land, då måste alla miljontals andra bort.) De ortodoxa judarna är de som tror på Bibeln som Guds ord och följer alla seder, regler och tradition.

28. Sekulariserade, liberala

Sekulariserad betyder att man inte är religiös eller inte bryr sig inte så mycket om religionen. De kan delta på en och annan viktig gudstjänst, följer en del regler och traditioner. De *liberala* judarna menar att Bibeln ska tolkas och inte bara ordagrant tros på. Bibeln behöver tolkas på ett nytt sätt eftersom vi lever i en ny tid och religionen behöver bli modernare.

29. Varför judendomen har överlevt trots allt

Judendomen präglar livet i Israel. I parlamentet har religiösa politiska partier fått igenom lagar som bygger på den judiska religionen. Det är än idag lugnt och tyst från fredag till lördag, sabbat. Detta är en sak som bundit ihop det judiska folket – traditionerna, att de lever kvar och utövas på samma sätt i världen.

Den pågående och gamla konflikten mellan arabvärlden, islam och Israel gör att många knyter sig närmare religionen och tron på grund av det.

I en mer bokstavstrogen tro sägs det bland annat att Gud givit Israel åt israelerna och att inga andra ska bo där, att Gud ska ta bort den muslimska Klippmoskén exempelvis. Utan religion eller tro skulle man kanske inte kunna hävda det längre. Den formen av judendom finns men även en annan och mer liberalare men där traditioner levt kvar trots årtusenden av förföljelser och död. Kanske just därför har man behållit sin tro och sammanhållningen stärkts.